

SAK

Afghanistan

NYTT

EN TIDSKRIFT FRÅN
SVENSKA AFGHANISTANKOMMITTÉN
NR 2 2025

Hassib Parwani med
instrumentet rubab.

REPORTAGE

Yrket en väg till
självständighet

NYHET

Stoppat bistånd
får direkt effekt

ANALYS

Snäv syn på
civilsamhället

TEMA | MUSIK

Hotat kulturarv lever vidare i exil

Afghanistan^{NYTT}

INNEHÅLL Nr 2 2025

” Känslan av
sanhörighet
ett effektivt vaccin
mot att känna
hopplöshet.

Kajsa Johansson,
generalsekreterare SAK

- 4 I KORTHET** Sämre hälsa och ekonomi efter sex månader med morallagen.
- 6 TEMA** Stark musiktradition hotas i Afghanistan men lever vidare i exil.
- 13 NYHET** USA:s indragna bistånd har redan påverkat livsviktiga insatser.
- 14 BILDEN** En kvinna botaniserar med sin dotter i en bokhandel i Mazar-e Sharif.
- 16 ANALYS** Dags ta chansen att stödja lokalt förankrat civilsamhälle.
- 18 KULTUR** Röstmeddelanden blev animerad film.

SAKs VERKSAMHET

- 19 KAJSA HAR ORDET.** Människor i Afghanistan förtjänar hopp och så länge de kämpar kan vi inte ge upp.
- 20 SAK I KORTHET** Andreas Stefanssons liv med SAK började vid frontlinjen år 2000. Nu lämnar han jobbet på SAK.
- 22 REPORTAGE** Jobbet som ortopedtekniker har gett Shahla självständighet och hopp.
- 24 ENGAGEMANG** Solidaritet och nyfikenhet ledde till livslångt engagemang i SAK för Thomas Magnusson.

SAK Svenska Afghanistankommittén

AFGHANISTAN-NYTT är en medlemstidning som ges ut av Svenska Afghanistankommittén fyra gånger per år. Den innehåller ett tema med fokus på situationen i Afghanistan, reportage från utvecklingsarbetet samt information om ideellt engagemang i Sverige.

ANSVARIG UTGIVARE | Anders Rosén
REDAKTÖR | Eva Kellström Froste
FORMGIVNING | Serpentin Media
ISSN | 0280-7041
TRYCK | Ljungbergs tryckeri, Klippan
UPPLAGA | 5 400 ex
PRESSLAGD | 3 juni 2025

OMSLAG | Hassib Parwani med det världsarvsklassade instrumentet rubab.
Foto: Arman Kouhestani

KONTAKT | Svenska Afghanistankommittén
Malmgårdsvägen 63, 116 38 Stockholm
Tel 08-545 818 40, info@sak.se, www.sak.se

Afghanerna berövas musikens kraft

I stunder av förtvivlan är musiken räddningen. När Hassib kom till Sverige var han ensam och olycklig. Men när han spelade musik kunde ångesten släppa.

Självsjunger jag i kör. Jag vet precis hur det känns att bli upplyft och glad av att skapa musik tillsammans, en stunds respit i tider när allt annat i livet är mörker och sorg. Det hjälper en att överleva.

Temat för det här numret är musik. Precis som när vi hade kläder som tema blir det som borde kunna vara ett ljus ämne i dagens Afghanistan också mörkt. Skillnaden är att de färgglada figursydda kläderna kan kvinnorna i alla fall bära under ytterplaggen och i sina hem. Men musik har blivit farligt att spela även för sig själv.

DE INTERVJUADE i Afghanistan och i exil vittnar alla om hur musiken är glädje, kärlek och hopp. Att ta bort musiken från människorna är att beröva dem allt detta. Det är ännu en grymhet som talibanerna infört, i ett redan plågat land.

Det är smärtsamt att inte få utöva sitt yrke som musiker, och aldrig få se glädjen det skänker publiken. Musikerna "Raz" och "Kamel" använder starka ord: Glädjen är krossad. Det kan inte bli värre. Det går inte att sätta ord på hur det känns.

Trots föreställningar bland grupper i Afghanistan att musik är "haram", förbjudet enligt islam, så har musiken en stark ställning bland afghaner, alla sorters musik. Det är en omistlig

del av den afghanska kulturen som talibanerna nu vill förstöra. Inte bara tysta, utan förstöra.

Nationalinstrumentet rubab är världsarvsklassat av Unesco. Det världsarvet bränner talibanerna på bål.

DET HOTADE VÄRLDSARVET lever vidare i exil. Afghanska musiker känner ansvaret att föra traditionerna vidare. Tonerna klingar ljudligt över hela världen – men inte i hemlandet.

I hemliga rum, eller på sociala medier, eller på kvinnornas avdelningar på brölloppen, spelas fortfarande musik. Men i offentligheten är den försvunnen. Från att ha varit överallt. Många musiker har lämnat landet. Nationen är tystad. Utåt sett i alla fall.

Ibland kan Raz och hans musikervänner inte låta bli. De spelar ändå, i lokaler där ljudet inte ska höras ut. Det är inte riskfritt men de kan, som sagt, inte låta bli. De är inte ensamma. Kanske är det helt enkelt omöjligt att förbjuda musik helt och hållet. ●

” Det är en omistlig del av den afghanska kulturen som talibanerna nu vill förstöra.

Eva Kellström Froste

Eva Kellström Froste
Redaktör Afghanistan-nytt

FOTO: MALIN HOELSTAD

FOTO: MUNISA RASHID

Tack vare svenskt bistånd har flickor under lång tid fått utbildning genom SAK.

Osäkerhet kring Sveriges bistånd

VID ÅRSSKIFTET löpte Sveriges strategi för utvecklingsbiståndet till Afghanistan ut, utan att en ny strategi antagits. Det innebär att det är osäkert hur omfattande stödet blir de kommande åren och hur det ska utformas. Regeringen har sagt att antalet landstrategier ska minska

och SAK ser med oro på att inget besked ännu kommit om Afghanistan. Att lägga ner strategin skulle signalera en tydlig nedprioritering av landet, och innebära en missad chans att bygga vidare på det som byggts upp med svenskt stöd de senaste decennierna. SAK har träffat företrädare för

flera partier för att driva på för ett fortsatt starkt bistånd, med fokus på kvinnors och flickors rättigheter. I april anordnade vi ett seminarium i riksdagen med talare från SAK och Rädda barnen för att visa att det fortfarande är möjligt att göra skillnad.

CAJSA WIKSTRÖM
POLICYRÅDGIVARE SAK

AKTUELLT I AFGHANISTAN

Inspektörer från ministeriet för främjande av dygd och förebyggande av osedlighet kontrollerar bilar vid en vägspärr i Herat.

FOTO: MOHSEN KARIMI, AFP/TT

Talibanerna avvisar domstol

Talibanstyret avvisar den internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion över Afghanistan. ICC:s chefsåklagare ville utfärda en arresteringsorder mot bland annat talibanernas högste ledare Haibatullah Akhundzada för brott mot mänskligheten genom förföljelse på grund av kön.

ICC anklagas för att vara partisk. De facto-styret anser också att republikens anslutning till ICC var illegal.

Lag försämrar hälsa och ekonomi

Talibanstyret har visat sig vara fast beslutet att genomdriva lagen för främjande av dygd och förebyggande av osedlighet, visar en rapport från FN:s insats i Afghanistan, Unama.

Kommittéer för att genomdriva lagen har sedan lagen infördes i somras etablerats i 28 av Afghanistans 34 provinser. Omkring 3 300 inspektörer verkar över hela landet med omfattande befogenheter. Lagen har lett till långtgående försämringar för afghanernas ekonomi och hälsa.

Kvinnors tillgång till sjukvård har kraftigt begränsats på grund av kravet på en manlig

släkting som följeslagare (mahram), även på korta resor. Kvinnor som arbetar inom sjukvården rapporterar att de inte kan ta sig till arbetet eftersom de inte har en mahram.

Lagen har också påverkat möjligheterna för FN-organ och för lokala och internationella civilsamhällesorganisationer att leverera humanitärt bistånd. Tidigare var det enklare att förhandla sig till undantag, men nu har det blivit allt svårare för kvinnlig personal att arbeta, och allt svårare att nå ut till kvinnor i målgrupperna.

Både män och kvinnor har fått svårare att försörja sig på grund av lagen. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Ryssland lyfter terrorstämpel

Högsta domstolen i Ryssland har lyft terrorstämpeln på talibanrörelsen. Beslutet kom efter en framställan från riksåklagarmyndigheten.

Ryssland har fortfarande inte officiellt erkänt talibanstyret, men beslutet i april bedöms kunna vara en laglig grund för att utveckla samarbete och investeringar. Ryssland är ett av få större länder som har kvar sin ambassad i Kabul, och har redan inlett samarbeten med talibanstyret.

I KORTHET

Världsbanken tillbaka

EKONOMI Världsbanken öppnar åter sitt kontor i Kabul, efter förhandlingar med finansministeriet. Världsbanken uppger att den kommer att börja betala sina skulder till afghanska företag.

Gratis mark

EKONOMI I ett försök att locka tillbaka afghanska investerare och företagare till landet har Abdul Salam Hanafi, biträdande premiärminister, utlovat skattebefrielse i fem år och gratis mark till industrier och bostäder.

Inte så fredligt

SÄKERHET Afghanistan klassas som ett av världens minst fredliga länder, med både ökad kriminalitet och militarisering, enligt Global Peace Index.

3,6 miljoner tillbaka

MIGRANTER Under två veckor i april kom 130 000 afghanska migranter tillbaka från Pakistan och Iran, rapporterar WHO. WHO beräknar att två miljoner afghaner kommer att återvända från Iran och över 1,6 miljoner från Pakistan i år. Det sker både påtvingat och frivilligt, enligt WHO.

Offentligt piskade

STRAFF Över 1 000 människor, varav minst 200 kvinnor, har blivit piskade offentligt sedan talibanerna tog makten, enligt rapporter från domstolar och medier. Det verkliga antalet är troligen högre, skriver *Guardian*. Kvinnor har bland annat straffats för att ha lämnat hemmet utan manlig släkting eller för att ha pratat med män som de inte är släkt med.

FOTO: ALAN LIGHT/CC

Schack är vetenskap, och att motsätta sig vetenskap är fel och skamligt.

ESMAIL JAMSHIDI, tidigare ledare för Afghanistans schackförbund, om att talibanstyret av religiösa skäl suspenderat spelande av schackmatcher.

Saffran odlas alltmer

JORDBRUK Odlingen av saffran har ökat med 15 procent i Herat. Det höga priset på saffran och den växande exporten har ökat intresset bland jordbrukare att odla kryddan.

Schweiz öppnar igen

BISTÅND Schweiz har återöppnat sitt kontor för humanitärt bistånd i Kabul. Schweiz utrikesdepartement uppger att det huvudsakliga målet är att ge stöd till de mest utsatta människorna i landet.

Musiker greps

KULTUR 14 personer har gripits i Taloqan för att ha spelat musik. De hade samlats i ett hem under natten för att spela och sjunga, vilket enligt polisen hade stört den allmänna ordningen.

Brittiska soldater anklagas för krigsbrott

Soldater från Storbritanniens specialstyrkor anklagar sina kolleger för att ha begått krigsbrott i Irak och Afghanistan.

BBC Panorama har under flera år undersökt anklagelser om krigsbrott och intervjuat över 30 veteraner. Veteranerna berättar hur de blivit vittnen till att civila, även barn, dödades, till att människor dödades i sömnen, och till att tillfångatagna eller sårade afghaner rutinmässigt dödades.

Vittnesmålen sträcker sig över en tioårsperiod, betydligt längre tid än de tre år som just nu undersöks i en offentlig utredning i Storbritannien.

Brittiska specialstyrkor i Mazar-e Sharif i början av kriget.

FOTO: ANJA NIEDRINGHAUS. EPA/TT

Qosh Tapa-kanalen.

FOTO: BEK1998, CREATIVE COMMONS

80 procent av ny kanal är klar

Det största infrastrukturprojektet sedan maktskiftet, Qosh Tapa-kanalen, är färdigt till 80 procent. Vatten från floden Amu Darya kan komma att tas in i den 287 kilometer långa kanalen redan i år, skriver NZZ Geopolitics. Planen är att göra det möjligt att odla på stora områden mark i norra Afghanistan. Den afghanska vattenexperten Najibullah Sadid ser kanalen som en möjlighet att förbättra matsäkerhet och bekämpa fattigdom. Men han oroas också över att det inte finns någon övergripande plan för bevattningen. Hittills har talibanstyret fokuserat på huvudkanalen, vilket enligt Sadid bara utgör tio procent av det totala projektet.

Stor brist på dricksvatten

Enligt en rapport från Röda korset lider 33 miljoner afghaner av brist på dricksvatten. UN-Habitat, FN:s program för boende- och bebyggelsefrågor, menar att det krävs storskaliga investeringar. I stora städer som Kabul, Kandahar och Herat råder brist på vatten för att grundvattnet töms. På landsbygden är befolkningen ofta beroende av dagvatten vilket leder till att vattenburna sjukdomar som diarré sprids.

55

kilometer mur har Iran byggt mot Afghanistan, för att hindra narkotikahandel och illegal migration.

Cricket i exil

SPORT Världsorganisationen för cricket, ICC, har startat en fond och en arbetsgrupp för att stödja kvinnliga afghanska cricketspelare i exil. 2020 hade Afghanistan 25 kontrakterade kvinnliga spelare. De flesta av dem lever nu i Australien.

FOTO: ASANKA BRENDON RATNAK. AP/TT

Det afghanska cricketlaget i exil i Australien.

Gräshoppor hotar

JORDBRUK Svärmar av den marockanska gräshoppan utgör ett allvarligt hot mot odlingar i norra Afghanistan, varnar FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO. Om inget görs för att stoppa ett utbrott kan gräshoppan orsaka omfattande skador på fält med vete och korn.

Lärare sägs upp

UTBILDNING Hundratals universitetslärare i Afghanistan har blivit av med sina arbeten, rapporterar Amu TV. En orsak tros vara att talibanerna vill ersätta dem med personer som kan driva talibanernas ideologi.

Statliga jobb bort

ARBETSMARKNAD Tiotusentals statligt anställda har blivit av med sina jobb. Enligt Tolo news har 90 000 personer sagts upp

bara inom utbildningsväsendet. Enligt emiratets talesperson är syftet att minska byråkratin och öka effektiviteten.

Ambassad öppnas

DIPLOMATI Najibullah Shirkhan, en diplomat utsedd av talibanstyret, har accepterats som förste sekreterare på den afghanska ambassaden i Norge. Därmed öppnas återigen de konsulerära tjänsterna där. I höstas stängdes ambassaden när

den senaste ambassadören, utsedd av den forna republiken, lämnade sitt uppdrag.

Ökad turism

RESOR Allt fler utländska turister besöker Afghanistan, rapporterar landets statistik- och informationsmyndighet. Under en månad reste över 2 400 utländska medborgare in och ut ur landet för att turista och för att arbeta.

Hotad produktion

EKONOMI Den anrika sidenvävningsindustrin i Herat håller på att bli utkonkurrerad av import av siden från Kina och Pakistan. Sidenvävaren Aminullah säger till Tolo news att sidenindustrin är på väg att upphöra helt, om inte afghanerna börjar köpa lokalt siden igen.

HOTAT KULTURARV LEVER VIDARE I EXIL

Talibanregimen har bannlyst musik på allmän plats och eldat upp "omoraliska instrument" på bål. Men från Portugal förs det afghanska kulturarvet vidare och i fjol listade Unesco det traditionella stränginstrumentet rubab som världskulturarv.

TEXT **GÖRREL ESPELUND**,
FRILANSJOURNALIST

M

ed målet att bevara den afghanska musiktraditionen och med en stark tro på musikens kraft, återvände musiketnologen och professor Ahmad Sarmast från sin exil till Afghanistan 2006. Han blev snart en av de drivande krafterna bakom etableringen av en skola där eleverna skulle kunna få både skol- och musikutbildning. I juni 2010 inrigdes ANIM (Afghanistan National Institute of Music), en musikskola för såväl talangfulla studenter som underprivilegierade barn och unga.

– Syftet med ANIM var att bevara Afghanistans musiktradition, verka för musikalisk mångfald, säkra folkets rättigheter till musik, stärka kvinnor och barn, samt ge underprivilegierade barn en möjlighet att förändra sina liv genom musik och utbildning, säger Ahmad Sarmast som i dag lever i exil i Portugal. >>>

Ahmad Sarmast

De unga musikerna på ANIM uppträder i Kabul, när skolan fortfarande fanns i landet. Elever och lärare evakuerades till Portugal efter republikens fall.

FOTO: ANIM

»»» Afghansk musik kan delas in i tre övergripande grupper, förklarar han.
 – Först har vi folkmusiken som speglar det mångkulturella samhället och dess olika musikaliska uttryck. Varje etnisk grupp har sina egna instrument och sin egen musiktradition. Sedan har vi den klassiska musiken som baseras på en nordindisk musiktradition. Till sist har vi popmusiken som utvecklades och spreds via Radio Afghanistan.

ANIM FOKUSERAR på klassisk musik (västerländsk och afghansk) men det innebär inte att studenterna inte kan utöva eller uttrycka sig genom andra stilar och musikgenrer som rock, jazz eller hiphop, försäkrar Ahmad Sarmast.

Han understryker också att klassisk västerländsk musik inte är det samma som klassisk afghansk musik. Den senare har inget att göra med symfonier, opera och balett. I stället har den uppstått ur den nordindiska hovmusiken som kom till Afghanistan i mitten av 1800-talet då emiren Sher Ali Khan bjöd in indiska hovmusiker att uppträda och spela i Kabul.

– Den klassiska musiken har varit, och är fortfarande, en viktig sammanhållande faktor. Historiskt sett har musik alltid haft en mycket framträdande roll i det afghanska samhället. Efter islams intåg utvecklades en typ av religiös musik nära knuten till sufism, den islamiska mystiken, säger Ahmad Sarmast.

ANIM tilldelades Polarpriset 2018 och juryn lyfte då bland annat fram hur ”organisationen använt musikens kraft till att förändra unga människors liv.” Men när

” Historiskt sett har musik alltid haft en mycket framträdande roll i det afghanska samhället.

Ahmad Sarmast

talibanerna återvände till makten 2021 tvingades ANIM att hitta en tillflyktsort utanför landet. Sammanlagt 273 elever och lärare fick asyl och kunde evakueras till Portugal, varifrån verksamheten bedrivs sedan 2022. ANIM lade då till tre viktiga mål i sin programförklaring: bevara ett musikarv under attack, värna om befolkningens musikaliska rättigheter och stoppa den könsapartheid som pågår i Afghanistan.

– Med tanke på det som händer i Afghanistan i dag riskerar den afghanska musiktraditionen att uttraderas, men våra studenter och vår skola för arvet vidare, säger Ahmad Sarmast.

DET FINNS INGEN vers i Koranen där musik eller sång direkt förbjuds men enligt dagens ledare kan musik leda till ”moraliskt förfall”. När talibanerna intog Kabul i augusti 2021 gick de därför till attack mot musikskolan och förstörde de instrument som de kunde hitta, berättar några elever för den europeiska nyhetsplattformen *Info-migrants*. Sedan dess har musik och sång på allmän plats förbjudits och många musiker har flytt landet. Andra har förlorat sitt levebröd eftersom de inte längre kan för-

Den afghanske musikern Nazir Amir Mohammed tar farväl av familj och grannar inför sin flytt till Iran i februari 2022. De befinner sig i Kharabat, musikernas kvarter i Kabuls gamla stad, där musiken nu tystnat.

FOTO: HUSSEIN MALLA/AP/TT

”De har krossat glädjen som vi sjöng ut”

Musiken är sällskap i ensamheten, och utan musiken skulle vi vara förlorade, säger Kamel. Före maktskiftet undervisade han i musik på konst-fakulteten vid Kabuls universitet.

– Musiken spelar med själen. Vår lokala, traditionella musik har vuxit fram hos folket och växt i människors hjärtan. Musiken uttrycker gemensamma känslor och har en positiv inverkan på våra sinnen, beskriver Kamel.

Före maktskiftet undervisade han både kvinnor och män. Efter maktskiftet stängdes musikundervisningen. Efter ett år omvandlades musikinstitutionen

till en lyrikinstitution, där religiösa sånger, lokalt kallade tarana, och lyrik lärs ut och produceras, berättar Kamel.

KAMEL UNDERVISADE i sång, men han spelar också flera instrument, som harmonium, dambura och piano. Han komponerar egen musik och sjunger både samtida och traditionell poesi.

– Musiken har stor betydelse för oss. Vi njuter av den under lyckliga tillfällen. Vi är ett gladlynt folk, och musik är en del av vårt liv, men nu har det dagliga livets bördor gjort livet svårare.

På grund av restriktionerna existerar knappt musik längre, berättar Kamel.

– De har tystat oss, de har kvävt våra känslor och krossat den glädje som vi brukade sjunga ut högt. Det kan inte bli värre.

MUSIKER SOM brukat försörja sig genom att spela på bröllop och andra fester är arbetslösa nu, och ses på med förakt, berättar Kamel.

– Ingenting finns kvar. Förut fanns det musik överallt, vart vi än gick, och det gav oss glädje. Nu har många musiker lämnat landet. ● **REDAKTIONEN**

Fotnot: Kamel heter egentligen något annat. Berättat för en kontakt till Afghanistan-nytt i Afghanistan.

sörja sig. Förbudet drabbar också landets instrumenttillverkare. Myndigheterna har vid flera tillfällen eldat upp musikinstrument på jättelika bål. Exakt hur många instrumentbål som anordnats finns det inga uppgifter om men i en artikel som publicerats av Index of Censorship har ministeriet för upprätthållande av dygd och förhindrande av synd självt uppgett att 21 000 instrument förstördes under loppet av ett år, skriver journalisten Sarah Dawood. Det är en attack mot Afghanistans rika kulturarv, kommenterar Ahmad Sarmast.

– Jag vet att i västerländsk media spekulerades det 2021 om huruvida talibanerna som tog makten var annorlunda än talibanerna från 1996, men de är likadana. De genomför samma politik och uppträder på samma sätt. Än en gång berövar de afghanerna deras kulturella identitet och går till angrepp mot befolkningens konstnärliga och kulturella yttrandefrihet, säger han.

INTERNATIONELLA musikrådet framhåller fem rättigheter inom musikområdet: att lära sig olika musikuttryck, att kunna uttrycka sig genom musik, att fritt få lyssna till musik, att få sprida musik, samt att få rättvis ersättning för sin musikutövning. Ingen av dessa rättigheter går i dag att utöva i Afghanistan, påpekar Ahmad Sarmast.

– Genom att hålla afghansk musik levande gör vi motstånd mot talibanernas försök att förtrycka vårt muskarv. Vi använder musik som en form av protest. Våra framträdanden runt om i världen är inte enbart ett sätt för oss att dela med oss av vår musik, det är också ett sätt att uppmärksamma

Dolak, rubab, harmonium och tabla.

Vanliga instrument inom afghansk musik

RUBAB En rubab är snidad av ett enda stycke mullbärsträd och täckt med skinn. Instrumentet är ofta dekorerat med pärlmo. En rubab har tre huvudsträngar som ackompanjeras av resonanssträngar och så kallade bordumsträngar som är vanliga på äldre instrument och som avger en oförändrad låg ton.

DOHOL Trumma som bland annat spelas till den afghanska dansen attan.

HARMONIUM Tangent-

instrument av orgeltyp, även kallat kammarorgel och orgelharmonium på svenska.

DAMBURA En form av luta med två strängar.

DHOLAK Tvåsidig trumma.

TABLA Slagverk bestående av två trummor. En större bastrumma för vänsterhanden och en mindre trumma för högerhanden

DUTAR Tvåsträngad luta med lång hals.

RAMTRUMMA Liten trumma med smal ram.

Musiklektion på Afghanistan National Institute of Music, från tiden i Kabul.

FOTO: ANIM

>>> vad som händer i Afghanistan vad gäller musik, mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter, säger Ahmad Sarmast.

ANIM:S ENSEMBLER omfattar bland annat Afghan Youth Orchestra och ANIM National Symphony Orchestra.

Flickor och unga kvinnor deltar i all verksamhet, men har också sin egen orkester, Zohra, som leds av Afghanistans första kvinnliga dirigent, Negin Khpalwak. Zohra började som en liten kammarorkester men har växt till att i dag omfatta cirka 25 medlemmar som spelar en blandning av västerländska och traditionella afghanska instrument. Bland annat dutar som är en två-strängad luta och tabla som är ett slagverk bestående av två trummor.

Det mest kända instrumentet är dock stränginstrumentet rubab. Att spela och tillverka en rubab klassades 2024 som kulturellt världsarv av FN-organet Unesco. Rubab anses vara ett av de äldsta instrumenten i Centralasien och räknas som Afghanistans nationalinstrument.

En av de västerlänningar som studerat afghansk musik är etnografen John Bailly, som förestod Afghanistan Music Unit (AMU) vid University of London. I dag består AMU av Baily's forskningsarkiv och de inspelningar som han och hustrun Veronica Doubleday gjorde på 1970-talet.

– Jag kommer från en mycket musikalisk familj och när jag reste till Afghanistan efter universitetet gjorde musiken djupt intryck på mig. Särskilt intresserad blev jag av instrumentet dutar, säger John Bailly.

Sakhi tillverkar en rubab i sin verkstad i Herat, december 2024. Han har gjort två rubab i månaden i decennier och vägrar lägga sina verktyg på hyllan.

FOTO: WAKIL KOHSAR, AFP/TT

Raz fortsätter att spela i hemlighet

Förbudet mot musik har drabbat Raz både mentalt och ekonomiskt. Ibland spelar han och andra musiker i hemlighet.

– Det är smärtsamt att det inte är tillåtet att uttrycka sina naturliga känslor genom musiken. Det är verkligen svårt för musiken var också ett sätt att försörja mig och min familj, berättar Raz.

Raz är 34 år. Han kommer från en familj med musiker. Han lärdes upp av sin farbror, som är en känd sångare som nu är bosatt i Pakistan.

RAZ SPELAR instrumenten dohol, harmonium, rubab, sitar och keyboard. Han uppskattar dem alla för deras olika distinkta

och unika röster, som han beskriver det.

Musik brukar spelas på fester och andra firanden. Både kvinnor och män spelar musik och sjunger. Raz berättar att kvinnorna brukar spela darya (en sorts ramtrumma), sjunga lokala sånger och dansa.

– Vår kärlek och våra innersta känslor uttrycks genom musiken. Trots att musik anses vara förbjuden, haram, enligt en del personer, har det en speciell plats för vårt folk. Det är en oskiljaktig del av vår kultur och musiken har troligen funnits sedan före islams tid, och vi fortsätter spela och värna den traditionella musiken.

Men nu har det blivit mycket svårt att utöva denna naturliga del av det afghanska livet. Enligt Raz vägar folk inte lyssna öp-

pet på musik.

– Ibland samlas vi, några vänner, i hemlighet på ett säkert ställe och spelar en timme eller två. Tyst, så att musiken inte kan höras ut.

Raz spelar flera instrument, här harmonium. FOTO: PRIVAT

MEN DE ÄR rädda att bli påkomna. Enligt Raz blir de då slagna, förolämpade och får sina instrument sönderslagna. ●

REDAKTIONEN

Fotnot: Raz heter egentligen något annat. Berättat för en kontakt till Afghanistan-nytt.

Så småningom började han läsa musik-etnologi och fick forskningsanslag för att studera hur dutar, som betyder tvåsträngad, även utvecklats till en större version som är 14-strängad.

– Samtidigt studerade min hustru Veronica kvinnornas musik. Den bestod mestadels av sång som utövades i hemmet eller i privata sammanhang. Men det fanns även kvinnliga professionella musiker som spelade traditionell musik, exempelvis på bröllop. Då kunde sången ackompanjeras av ramtrummor, säger John Baily.

För att bättre förstå musiken, lärde han sig att spela rubab och dutar.

– Ska man studera musik måste man kunna spela instrumenten, konstaterar John Baily.

ÄVEN OM RUBAB med rätta kan kallas Afghanistans nationalinstrument, förekommer den även i Iran, Uzbekistan och Tadjikistan.

– Ingen vet exakt var rubab har sitt ursprung, men det finns teorier som gör gällande att den kommer från afghaner som levde i Indien. Många av dem var legoknekter åt indierna. Eftersom hästar var viktiga i krigföringen och de bästa hästarna fanns i Centralasien etablerades en handelsväg mellan området runt Delhi och Uzbekistan. Vägen var en förgrening av Sidenvägen och min teori är att det var via den här ruten som rubab succesivt introducerades allt längre norrut, säger John Baily.

Efter militärkuppen i Afghanistan 1978 följde decennier av krig och oro. John Baily fortsatte sina efterforskningar kring afghansk musik, och betydelsen av den för människor i exil. I boken *War, Exile and the Music of Afghanistan* samlar han 35 år av forskning och resande.

– Den förra talibanregimen införde samma typ av förbud som dagens talibaner har gjort, men i många hus förekom trots det musik. Hur det är i dag vet jag inte. Talibanerna är emot alla typer av instrument utom möjligtvis ramtrumman, vilket grundar sig i hur den religiösa texten kan tolkas. Men musiktraditionen lever i diasporan, säger John Baily.

Musiken inne i landet låter sig heller inte tystas helt – trots de facto-myndigheternas försök. När talibanstyret i augusti i fjol ville tysta kvinnors röster genom nya restriktioner möttes förbudet av massiv kritik från väst och FN. I Afghanistan protesterade kvinnorna genom att sjunga bakom sina ansiktsslöjor och posta filmerna på sociala medier. ●

Shogofa Safi spelar slagverk i flera av ANIM:s orkestrar.

FOTO: ANIM

Shogofa flyttade med musikskolan till Portugal

För att rädda sitt liv och för att rädda den afghanska musiken lämnade Shogofa Safi sitt hemland och sin familj tillsammans med de andra unga eleverna på Afghanistan National Institute of Music när talibanerna tog makten. Hon var knappt 17 år gammal.

– Situationen var verkligen fruktansvärd, för hela det afghanska folket. Nationen var tystad. Ingen musik, ingen utbildning, berättar Shogofa Safi.

Ungdomarna i skolan fick en fristad i Portugal och kunde lämna Kabul.

– Jag var glad men också ledsen. Jag var tvungen att lämna för att rädda mitt liv och den afghanska musiken, och jag var ledsen för jag var tvungen att lämna mina föräldrar, utan att veta när jag skulle träffa dem igen.

HENNES FÖRÄLDRAR stöttade henne, de ville att hon skulle fortsätta sin musikutbildning. Det var hennes pappa som uppmuntrade henne att söka in på ANIM. Då var hon bara omkring tio år och lämnade sin familj i Jalalabad för att bo på ett internat i Kabul.

På skolan blev slagverk hennes instrument. Det var nytt för henne, men hon tyckte direkt om rytmerna.

– Jag var lycklig över att få spela i

orkester med flickor och pojkar.

Hon minns åren i Kabul med stor värme. Sammanhållningen var stark, de hade roligt, och hon trivdes på internatet. Nu bor Shogofa med vänner som hon känt sedan de första åren i Kabul.

SHOGOFA STUDERAR komposition och spelar slagverk i Afghan Youth Orchestra och i Zohra, orkestern med enbart flickor och kvinnor. De har fullt upp med konserter – i hela världen.

De spelar all sorts musik, både klassisk västerländsk musik och traditionell afghansk. Shogofa Safi är mycket förtjust i musik av kompositörer som Beethoven, Mahler och Brahms. Men afghansk traditionell musik har en speciell roll, och hon tror att den kommer att överleva i generation efter generation. Hon vet vilken kraft musiken har.

– Det är svårt nu i Afghanistan. Men afghansk musik kommer alltid att glänsa. Afghaner i hela världen älskar den. Vi vill vara rösten för de kvinnor som inte har en röst just nu, säger hon.

Musik ger glädje och lycka och för människor samman, beskriver hon.

– Musik är också en anledning att hoppas. AYO är hopp. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

De håller den traditionella afghanska musiken levande i exil i Linköping

Den traditionella musiken ger hopp och tröst i exil. När Hassib Parwani kom till Sverige var han ensam och mådde dåligt. Musiken räddade honom.

– Musiken är mitt hjärta. När jag var ensam i Sverige spelade jag rubab. Det var svåra tider. När jag spelade mådde jag bra. Musiken påminde mig om mitt land och min familj. För mig är musiken livet, det är kärlek och hopp, och jag vill dela det med andra, berättar Hassib Parwani.

Genom Facebook kom han i kontakt med bröderna Arman och Rashed Kouhestani. De bor alla tre i Linköping. På vardagarna arbetar de med annat men nästan varenda helg är de på turné och spelar traditionell afghansk musik, inte bara i Sverige. Till skillnad från Hassib Parwani har bröderna bott många år i Sverige, men gemensamt för dem är kärleken till den afghanska musiken, och känslan av att de har ett uppdrag att hålla den levande. Det känns ännu viktigare nu, när talibanerna tystar musiken i Afghanistan.

– **VI VILL VISA** och sprida den afghanska musiken. Jag känner ett ansvar som musiker att inte låta den traditionella musiken försvinna, säger Rashed Kouhestani.

Gemensamt för de tre är också att de vuxit upp med musiken och de traditionella instrumenten i sina hem. De har sjungit och spelat sedan de var små.

– Min pappa är musiker, främst spelar han rubab men han kan också spela dambora, tabla och harmonium. Vi hade alla instrument hemma. Jag har spelat ända sedan jag lärde känna min vänstra och högra hand, berättar Hassib Parwani.

Han spelar stränginstrumenten dambura och Afghanistans nationalinstrument, det världsarvsklassade rubab.

SÅ FORT HAN sätter sig ner i lokalen där vi ses börjar han spela. Ljudet är fylligt och mjukt.

– När jag spelar känner jag att min själ kommer ut genom musiken. När jag blun-

Hassib Parwani spelar rubab, Rashed Kouhestani harmonium och sjunger, Arman Kouhestani på tabla. Tillsammans turnerar de och spelar traditionell afghansk musik.

” Jag känner ett ansvar som musiker att inte låta den traditionella musiken försvinna.

Rashed Kouhestani

dar är jag inte på jorden, jag är någon annanstans – jag kan inte beskriva det på något annat sätt, säger Hassib Parwani.

– När afghaner utanför Afghanistan hör afghanska instrument påminns de om livet i Afghanistan. Musiken spelar jättstor roll. Jag som kan det här instrumentet känner ett ansvar att visa upp det för hela världen.

Arman Kouhestani spelar slagverk, bland dem tabla, och keyboard.

– Så fort jag hör musiken känner jag hopp och glädje.

Musik är ett bra sätt att binda samman människor. När vi spelar ser jag leenden i allas ansikten, det är den största orsaken

för oss att spela, det ger oss glädje, säger Arman Kouhestani.

RASHED KOUHESTANI sjunger och spelar harmonium, som påminner lite om ett dragspel. Han beskriver den afghanska traditionella musiken som kärleksfull, betydelsefull och lugnande.

– Vi har långa betydelsefulla texter. De handlar ofta om kärlek. Musiken är glad och välkomnande, berättar han.

Hassib Parwani minns tiden före maktskiftet då musik spelades överallt.

– När jag ser filmer på hur talibanerna eldar upp rubab och andra instrument känns det som att hjärtat ska brista.

För honom blev musiken vägen tillbaka till livet. När han träffade Rashed Kouhestani bröts isoleringen. De har spelat ihop sedan dess.

– Jag kände mig som hemma. Trygg, och glad, säger Hassib Parwani. ●

TEXT OCH FOTO

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Här kan du lyssna på och se bandet.

Kafia, 6, Fazl Rahman, 2, och deras far Deen Mohammad, 38, bor sedan flera år i en provisorisk bosättning för internflyktingar utanför Herat. Deen Mohammad kämpar för att försörja tio personer men det är stor brist på arbeten. FOTO: MAISAM SHAFIEY/NRC

” Vi försöker hitta olika sätt att säga det här på ett något mildare sätt, men människor kommer så klart att dö till följd av neddragningarna.

Tom Fletcher,
chef för katastrofhjälp på FN

mer att kunna få mödravård. Inom undernäringssektorn rapporterades 19 mars att 396 center för behandling av undernärliga stängts ned.

INTERNATIONAL Rescue Committee (IRC) uppgav den 25 april att de behövt stänga ned utbildning för 300 000 barn i områden där det inte finns skolor. IRC tvingades också att stänga ned sjukvård, vaccinationsprogram, behandling av undernäring och program för rent vatten. 700 000 människor kommer att förlora tillgång till grundläggande humanitärt stöd enbart från IRC.

Norwegian Rescue Committee (NRC) har stängt ner två av sina center för återvändande och interna flyktingar, och ytterligare två riskerar att stängas ner framöver.

– I en tid när män, kvinnor och barn i Afghanistan är i akut behov av internationellt stöd, ställs NRC och våra partners inför drastiska neddragningar från våra största givare. Den här situationen ger oss inget annat val än att göra ohållbara minskningar i vår verksamhet, vilket ytterligare äventyrar avgörande livlinor för de mest utsatta och utarmade människorna, kommenterar Suze van Meegeen, tf landchef för NRC i Afghanistan, i en artikel på *Reliefweb*.

NRC UNDERSTRYKER dock att organisationen stannar kvar i landet. Verksamhet som finansieras av andra givare fortsätter.

Abdul-haq bor i en bosättning med interna flyktingar i Kahdestan utanför staden Herat.

– NRC:s personal brukade vara här varje dag, men nu är de inte det längre och nästan all hjälp har upphört. Skolklasserna och en hälsoklinik som fanns här är stängda. Nu vet vi inte vart vi ska vända oss, säger han i samma artikel. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

USA stoppar biståndet – livsviktig hjälp dras in

USA drar in i princip allt sitt bistånd till Afghanistan. Det har lett till nedstängningar bland annat inom sjukvård, mödravård, behandling av undernärliga och vattenprojekt.

USA stod 2024 för över 40 procent av allt utländskt bistånd i Afghanistan. USA har drastiskt minskat sitt bistånd till hela världen. Afghanistan och Jemen är de två länder dit det, i princip, upphört helt.

– Vi försöker hitta olika sätt att säga det här på ett något mildare sätt, men människor kommer så klart att dö till följd av neddragningarna, sade Tom Fletcher, chef för katastrofhjälp på FN, till *UN News* vid ett besök i Afghanistan i våras.

Även om USA:s neddragningar är mest drastiska, är det flera andra länder som kraftigt minskar sitt bistånd till Afghanis-

tan, bland dem Storbritannien och Nederländerna. Många länder har också aviserat nedskärningar, bland dem Sverige.

FN har meddelat att av de 22 miljoner afghaner som bedöms vara i nöd kommer organisationen nu att fokusera på de 12,5 miljoner som är i allra störst nöd, jämfört med 16,8 miljoner, som tidigare planerat.

EN RAPPORT FRÅN *Afghanistan Analysts Network* visar att de indragna pengarna tidigare bland annat gått till program mot undernäring bland barn, gravida och ammande kvinnor, till sjukvård och program för rent vatten.

Inom sjukvårdssektorn rapporterades att 409 sjukvårdsinrättningar stängt ner den 29 april. Enligt FN:s befolkningsfond har det stoppade amerikanska biståndet inneburit att över 9 miljoner kvinnor inte kom-

MAZAR-E SHARIF En kvinna i sällskap av sin dotter besöker en bokhandel. Analfabetismen minskade under åren efter 2001, speciellt i den yngre generationen. 9 miljoner barn beräknas nu gå i skolan. 3,7 miljoner beräknas stå utanför skolsystemet, de flesta av dem är flickor. Talibanstyret har stoppat flickor från att gå i skolan från årskurs 7.

FOTO: ATIF ARYAN/AFP/TT

Civilsamhället behöver stärkas på sina egna villkor

Efter att talibanerna förlorade makten i Afghanistan 2001 gjordes betydande investeringar i det afghanska civilsamhället. Ett vanligt förekommande tillvägagångssätt för det internationella samfundet var att stödja urbana civilsamhällesorganisationer som ofta saknade representation inom det afghanska samhället.

I Afghanistan har civilsamhället länge varit och fortsätter att vara avgörande i att erbjuda stöd och hjälp för utsatta grupper i samhället, men den västerländska relativt snäva definitionen av "civilsamhälle" har gjort att andra former av civilsamhälle, som inte omfattas av definitionen, har exkluderats och försvagats.

De facto-styret i Afghanistan är kritiskt inställt till internationella civilsamhällesaktörer, INGOer, och visar bland annat sitt missnöje genom höjda skatter, ökad kontroll, byråkrati och begränsningar av kvinnors möjligheter.

Nu finns det möjlighet att se över det internationella samfundets engagemang så att det blir mer relevant och effektivt stödjer ett legitimt, lokalt förankrat och hållbart afghanskt civilsamhälle i sin egen rätt.

HISTORISKT SETT har civilsamhället i Afghanistan tagit många former, alltifrån traditionella råd som shuras och jirgas till ömsesidiga stödnätverk som hashar, samt religiösa institutioner. Kulturella uttryck som poesi och berättande har också spelat en viktig roll i medborgerligt engagemang och social mobilisering.

När stöd till civilsamhället utformades i insatserna efter 2001 handlade det om att skapa något nytt och modernt, i kontrast till det traditionella som redan fanns där.

Trots viktiga framsteg – till exempel främjandet av kvinnors och flickors rättigheter – hade civilsamhället som växte fram liten koppling till de befintliga formerna av kollektiv organisering som redan fanns i afghaners liv på landsbygden.

Utvecklingsaktörer, både internationella och nationella, samarbetade med moderata religiösa ledare. Syftet var dock sällan att stärka dessa som självständiga aktörer, utan snarare att få tillträde och acceptans för utvecklingsprogrammen i lokalsamhällen.

UTVECKLINGSPROGRAMMEN har bidragit till beroende genom att störa långvariga traditioner av ömsesidig hjälp, som hashar. Det har skett en övergång till att förvänta sig ersättning för tjänster, vilket har försvagat traditionella former av stöd som är rotade i förtroende och ömsesidighet.

När det gäller att främja långsiktigt ägarskap kan

man ifrågasätta effektiviteten i den ytliga, snabba vägen till att främja rättigheter och förändring. Symboliska aktiviteter genomförda av urbana civilsamhällesaktörer – som cykellopp för flickor eller kampanjer med drakflygning för fred – uppfattades ofta som kulturellt främmande på landsbygden.

Ett afghanskt ordspråk fångar dilemmat väl: "När kråkan tvingades lära sig gå som en vaktel, misslyckades den inte bara med det – utan glömde även hur man går som en kråka." Metaforen talar om den förlust av identitet och funktion som kan uppstå när utländska modeller påtvingas utan hänsyn till kontext.

ETT FÖRSÖK ATT förena tradition och modernitet gjordes genom Community Development Councils (CDCs), som varken var helt moderna eller helt traditionella. De kombinerade sedvanliga sätt att organisera sig med nya principer, inklusive stärkandet av kvinnors deltagande.

Vägen framåt måste bygga på lärdomar från det förflutna. Internationellt stöd till det afghanska civilsamhället bör fokusera på att stärka det på dess egna villkor. Det förutsätter att civilsamhället ses som att det har ett egenvärde och fyller viktiga funktioner – inte bara som ett verktyg för externa aktörer att vinna acceptans för sina projekt.

En viktig del av detta är att förstå islams starka roll i det afghanska samhället och införliva muslimska perspektiv på frågor kring rättigheter och deltagande, och därför tillämpa ett principfast men pragmatiskt synsätt på relationen till civilsamhället.

SAMHÄLLSFÖRANKRADE och traditionella strukturer som shuras, jirgas, maliks, byäldste och religiösa lärda har fortfarande stort inflytande. En av de största utmaningarna med dessa strukturer är hindren för meningsfullt deltagande för kvinnor och flickor. Men förändring på detta område måste komma från lokalsamhällena själva – från både kvinnor och män – för att vara hållbar.

Det krävs noggrann avvägning för att avgöra vilka frågor som kan lyftas öppet och vilka som bör främjas mer diskret, på ett kulturellt anpassat sätt som undviker misstänksamhet eller motreaktioner. Klimatanpassning hör till det förra, kvinnors och flickors rättigheter till det senare.

Det är viktigt att betona att detta på intet sätt innebär ett accepterande av att kvinnor och flickor frångår sina grundläggande mänskliga rättigheter. Snarare handlar det om att identifiera det bästa sättet att ta tillvara potentialen hos de barn och kvinnor som ut-

Vi behöver sträva efter att stödja informella nätverk och utrymmen där kvinnor och flickor kan mötas.

De lokala bytvecklingsråden (CDCs) var en kombination av tradition och nya sedvänjor. Här håller ett bytvecklingsråd möte i byn Qaflani i Samanganprovinsen 2013. Talibanstyret bestämde sommaren 2024 att byråden skulle upplösas. FOTO: ZAMANULLAH/SAK

bildats under de senaste två decennierna, men att göra det på ett sätt som främjar långsiktig förändring och samtidigt i största möjliga mån minskar risken för bakslag. Vi behöver sträva efter att stödja informella nätverk och utrymmen där kvinnor och flickor kan mötas.

PÅ LANDSBYGDEN kan ett sätt att stärka kvinnor och flickor inkludera kvinnogrupper som stödjer varandra i jordbruksproduktion; i urbana miljöer kan det handla om kvinnor som kommer samman för att diskutera strategier för att hålla sin ekonomiska verksamhet vid liv. Stöd till professionella organisationer som fortfarande tillåter kvinnligt deltagande, som Afghanistan Midwifery Association (AMA), utgör unika möjligheter att stärka kvinnors förmåga att stödja andra kvinnor och barn, främja kvinnors ekonomiska egenmakt samt göra deras deltagande i offentliga sammanhang och utanför hemmet möjligt.

Genom att erkänna dessa möjligheter och förankra engagemanget i lokala värderingar kan stödet till civilsamhället börja laga de skador som uppstått tidigare och främja en mer legitim, förankrad och hållbar väg mot utveckling i Afghanistan. ●

KAJSA JOHANSSON
GENERALSEKRETERARE PÅ SAK

ÖVERSÄTTNING OCH BEARBETNING:
EVA KELLSTRÖM FROSTE

Texten är en förkortad och översatt version av analysen "Supporting Civil Society in Afghanistan – Critical reflections of the past and recommendations for the future" publicerad på SAKs hemsida. Analysen är den första i en serie så kallade policy briefs som SAK ger ut under 2025. Serien tittar på några av de utmaningar som Afghanistan står inför i dag, med särskilt fokus på hur civilbefolkningen drabbas.

Karavanserajer populära turistmål

KULTURARV Herats historiska karavanserajer har blivit populära turistmål, särskilt för utländska turister, skriver *Tolo news*.

En karavanseraj var ett härbärge för karavaner av köpmän, en plats där varor och information utbyttes, och de hade en viktig betydelse längs handelsvägarna, speciellt längs Sidenvägen. De består vanligen av en ringmur kring en öppen plats.

Herats läge vid den historiska Sidenvägen gjorde att stadens karavanserajer hade en central roll i handeln under århundranden. Deras arkitektur och naturliga ventilation erbjöd både säkerhet och bekvämlighet.

En av karavanserajerna i Herat, Mukhtarzarda, är 160 år gammal och fortfarande i gott skick. *Tolo news* intervjuar handlaren Hayatullah som drivit ett skrädveri i serajen i 60 år. Han minns tider då karavanserajen var en blomstrande handelsplats.

Mellan tio och 15 serajer har identifierats i provinsen, enligt myndigheterna, men flera av dem är i ruiner. De lokala myndigheterna uppger att arbete pågår för att bevara och restaurera de historiska byggnadsverken. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

En karavanseraj i Herat.

”Hollywoodgate” visas på SVT

FILM Dokumentärfilmaren Ibrahim Nash’at följde under ett års tid en grupp talibaner som fått i uppdrag att laga stridsflygplan som amerikanerna lämnat efter sig. Resultatet är filmen ”Hollywoodgate” som nu visas på SVT Play.

I Afghanistan-nytt nr 4 2024 intervjuades Ibrahim Nash’at om sitt arbete med filmen. Han berättar hur han ville förstå vilka talibanerna är och varför de agerar som de gör, och om omvärldens missbedömning. Intervjun finns på sak.se.

Marwa på flyget från Mazar-e Sharif. COPYRIGHT/FOTO: LES FILMS DU POISSON, TCHACK, STRÖM PICTURES

Röstmeddelanden blir film om livet efter maktskiftet

En väldigt död gitarr i ett väldigt dött land. En symbol och ett faktum i den animerade dokumentären ”Hemligheternas Kabul”.

Marwa och Raha är vänner och i 20-årsåldern när talibanerna tar makten. Då skiljs deras vägar. Marwa lämnar Afghanistan tillsammans med sin man, Raha stannar kvar med sin familj.

Dokumentären bygger på hundratals röstmeddelanden som de unga kvinnorna skickat till journalisten Caroline Gillet under tiden som följde maktskiftet. Rösterna är autentiska. De illustreras med animationer.

Raha och Marwa skickar meddelanden i sin vardag, men också under avgörande händelser. Deras känslor hörs tydligt i rösterna.

Oro, glädje, hopp, vemod, modlöshet, saknad, förtvivlan, eufori.

MARWA OCH hennes man hamnar på en flyktingförläggning i Abu Dhabi i väntan på att få asyl någon annanstans. I början är meddelandena glada. Skratt från kvinnor som för första gången på mycket länge kan gå ute mitt i natten. Drömmar om ett liv där hon kan arbeta, kan gå på bio och kanske till och med – skratta högt.

Men allteftersom blir meddelandena alltmer ledsna och uppgivna. Tiden går, livet passerar.

Från Kabul kommer meddelanden med skottlossning i bakgrunden, förbjuden musik och tillåtna böner, bröllop med mu-

sik och dans och glädje mitt i allt, sedan avbrutet.

Raha tränar på att inte övertänka, kämpar för att inte låta hopplösheten tar över. Hon försöker känna glädje där det går, njuter av samvaron med familjen.

DET ÄR EN FIN liten dokumentär. Det är ett bra grepp att följa två kvinnor genom flera månaders röstmeddelanden, men det som särskilt lyfter filmen är animationerna som tolkar berättelserna. Det gör de effektfullt, fantasifullt och avskalat.

Dock: Återigen en dokumentär som följer välutbildade kvinnor från Kabul, kvinnor som talar engelska. Jag fortsätter önska mig en dokumentär som berättar om kvinnorna på landsbygden, där de flesta bor. Det finns så många fler historier att berätta än om hur livet förändrats för medelklassen i Kabul.

”Hemligheternas Kabul” kan ses på SVT Play. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Raha rapporterar från livet i Kabul i ”Hemligheternas Kabul” som kan ses på SVT Play.

COPYRIGHT/FOTO: LES FILMS DU POISSON, TCHACK, STRÖM PICTURES

KAJSA HAR ORDET

Vardagsmotståndet gör att hoppet lever

Det var med stor ödmjukhet som jag i april steg in i rollen som generalsekretärare för SAK. SAK har stått vid det afghanska folkets sida genom kriser, krig och ockupation och bidragit till konkreta förändringar i människors vardag. Jag tänker att det är just känslan av samhörighet och möjligheten att bidra till förändring som i decennier varit ett effektivt vaccin mot att känna hopplöshet.

För mig blev detta tydligt i samband med att jag 2013 fick möjlighet att arbeta för SAK på plats i Afghanistan – en erfarenhet fylld av tankeställare, nya infallsvinklar och en känsla av hopp. Detta tog jag sedan med mig under de år jag satt i SAKs styrelse.

I en tid då SAKs roll och mandat omformuleras är det kanske just hoppet som är det viktigaste att hålla fast vid. Vi måste ha tilltro till att samarbeten med organisationer på plats i Afghanistan kommer att leda till förändring.

MÄNNISKOR I AFGHANISTAN förtjänar hopp och så länge de kämpar kan vi inte ge upp. Lärarna fortsätter att undervisa även om lönen inte alltid kommer, barnmorskor går långa sträckor för att nå gravida kvinnor, och ungdomar samlas för att prata framtid, fred och förändring – trots att friheten krymper omkring dem. Det är i deras ena vardagsmotstånd som hoppet lever, många

gånger i liten skala och på ett sätt som inte syns på längre avstånd.

SAK ÄR SÅ mycket mer än en organisation som genomfört biståndsprogram i Afghanistan. I en osäker tid är medlemmarna grunden för att Afghanistan inte glöms bort. Det är medlemmarna som garanterar att samtalen förs på skolor, i lokalpolitiken, på arbetsplatser och i föreningslokaler.

När det internationella stödet nu sviktat är vår kamp för att Sverige fortsatt ska stötta Afghanistan central. Men stödet handlar inte bara om ekonomiska medel, utan om att med respekt och uthållighet lyssna och sprida människors berättelser vidare. Förändring byggs

underifrån, långsamt, genom relationer och tillit och många gånger i liten skala – inte genom snabba insatser eller kortsiktiga projekt.

Så låt oss fortsätta tro på det arbete vi gör och bidrar till – i Afghanistan och här hemma. För att det inte anstår oss att ge upp och för att vi vägrar acceptera att orättvisan ska få sista ordet. ●

” Så länge de kämpar kan vi inte ge upp.

Kajsa Johansson
Generalsekretärare, SAK

FOTO: NICLAS ERICSSON

TRE TANKAR KRING MUSIK

1 En av mina första veckor i Afghanistan 2013 var jag på konsert med Andreas Stefanssons band på en liten undanskynd klubb i Kabul. En oförglömlig och mycket oväntad kväll.

2 Afghanska kollegor illustrerade förra talibanregimen med berättelser om hur talibanerna sökt igenom bilar efter kassetband med musik. Om de fann ett band repade de upp det. Kollegorna delade tips på bra ställen att gömma kassetter på.

FOTO: FIRSTPOST/YOUTUBE

3 Talibanregimen menar att musik är moralisk korruption och har förbjudit kvinnor från att sjunga. I slutet av förra året trotsade kvinnor förbudet och manifesterade på sociala medier där de sjöng med budskap så som "min röst är inte oanständig".

Den första tiden vid frontlinjen i Faizabad blev livsomvälvande

Andreas Stefanssons arbete hos SAK började år 2000 i det krigshärjade Faizabad, nära frontlinjen mellan Norra Alliansen och den dåvarande talibanregimen. De slutsatser han drog av SAKs arbete där blev frön till den utveckling han varit med om att driva, de senaste åren som generalsekreterare. Nu sätter han punkt.

Tiden i Faizabad satte djupa spår.

– Det var omvälvande och oerhört fascinerande att förflyttas till ett helt annat slags samhälle, säger han.

Men det var också ett sönderbombat land.

– Människorna talade dagligen om kriget. Kolleger hade torterats, de hade dödat ryssar, de var lemlästade. Men mitt i allt detta fanns det så mycket värme, glädje och solidaritet. De gjorde sitt yttersta för att jag som gäst skulle ha det bra. Det var en generös kultur som drabbade mig väldigt starkt, berättar Andreas Stefansson.

Han var 29 år när han som ensam utländsk anställd började arbeta i Faizabad i provinsen Badakhshan, efter att ha lärt sig elementär dari på SAKs huvudkontor i Peshawar i Pakistan. Andreas Stefansson bodde på fältkontoret tillsammans med afghanska kolleger och de kom varandra nära.

Andreas Stefanssons uppdrag var allmänt hållet, han skulle ”bistå afghanska chefer och se vad som kunde förbättras”.

Han såg hur SAK gjorde skillnad, men också vad som kunde förbättras.

– Det var en stor byråkrati, beslut tagna i Peshawar stämde inte alltid med behoven. Jag började bråka uppåt! Där såddes ett frö som växte när jag senare blev programchef och landchef: Vikten av att vara lyhörd, att förankra hos människorna i fält, i dialog med målgrupperna.

EFTER TERRORDÅDEN i USA den 11 september 2001 hamnade inte bara Afghanistan utan också den avkrok där Andreas Stefansson varit placerad i världens blickfång. Krigskorrespondenter rapporterade från frontlinjen i Faizabad. Andreas Stefansson hade evakuerats till Sverige, men kände att han måste tillbaka. Tre veckor senare var han det.

– Talibanerna trycktes tillbaka och för första gången kunde vi passera det som ti-

FOTO: SAMMAR GUL SAMSOOR

Andreas Stefansson på besök på SAKs skola i byn Nawabad i Ghazni, 2021. Han har inga fasta planer för framtiden ännu, utan tar det ett steg i taget.

digare varit frontlinjen och resa till regionkontoret i Taloqan. Det fanns en nytändning på alla sätt, det fanns hopp, glädje och en tro på framtiden.

ETT HALVÅR SENARE erbjöds han tjänsten som regionchef i Taloqan. Två år senare ville han testa något annat, men 2007 kom Andreas Stefansson tillbaka som programchef i Kabul. 2011–2013 var han landchef. På de nya positionerna var han med och utvecklade SAK, från en huvudsakligen humanitär aktör som arbetade utifrån människors behov till en organisation som arbetade med långsiktig utveckling och utifrån människors rättigheter. SAK blev en del av den stora uppbyggnaden av Afghanistan.

2017 tackade han med viss bävan ja till arbetet som generalsekreterare. Under de åren trappades kriget i Afghanistan upp. Den 15 augusti 2021 tog talibanerna över.

” SAKs erfarenheter och den roll vi haft bidrar till det som SAK kommer att bli framöver.

Andreas Stefansson

– Det var oerhört intensiva veckor med ett starkt tryck från medier, beslutsfattare, givare och medlemmar, samtidigt som vi krishanterade. Under de veckorna kom allt jag fått lära mig till användning.

SAK lyckades fortsätta vara relevant i Afghanistan, även om det blev allt svårare och slet hårt både på organisationen, och på honom som dess högste chef.

Andreas Stefansson hade dock aldrig kunnat ana att det nya styret skulle komma att kasta ut SAK.

– Det är ledsamt och smärtsamt. Självklart känner jag sorg över att lämna SAK med vetskapen att jag tvingades leda nedstängningen i Afghanistan. Men samtidigt försöker jag ändå glädjas åt att en del kunde räddas och överlämnas till andra aktörer.

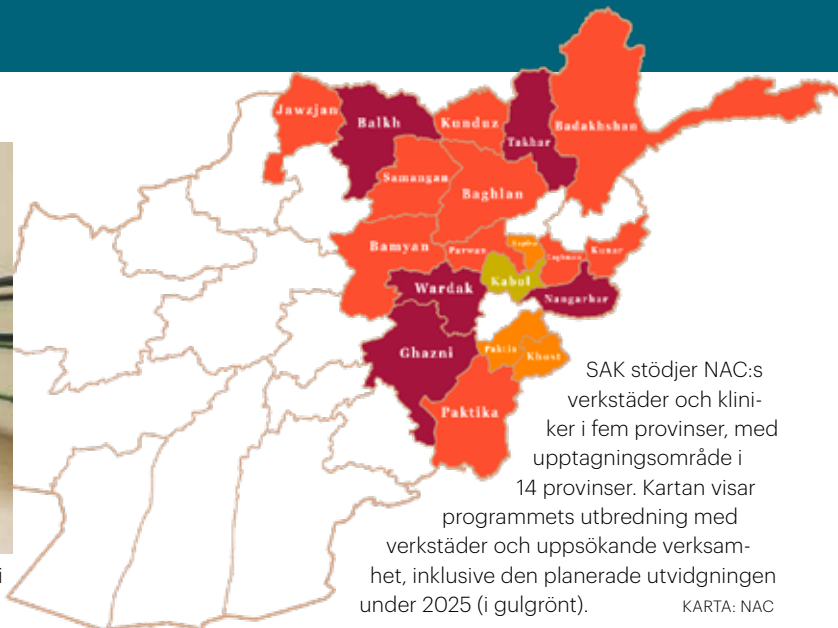
SAK har varit en stor del av Andreas Stefanssons liv. Han känner tacksamhet över att ha fått lära känna Afghanistan, vara med och utveckla SAK, och över allt som organisationen betytt för miljontals människor.

– I allt detta finns frön som kan växa. SAKs erfarenheter och den roll vi haft bidrar till det som SAK kommer att bli framöver. Engagemanget för det afghanska folket består. Vi börjar en ny resa nu. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

Erfanullah, här med Marzia, fick hjälp på SAKs center i Ghazni innan det stängde. I höstas kunde NAC öppna det igen.

Ett annorlunda år i ord och siffror

Nedstängning och överlämning. 2024 blev ett mycket annorlunda år för SAK. Trots förbudet sommaren 2023 mot SAK i Afghanistan kunde verksamheten fortsätta i stor utsträckning, men i början av 2024 ökade trycket från myndigheterna och i mars 2024 tvingades SAK avbryta arbetet.

Årsrapporten för 2024 berättar om hur arbetet med ansvarsfull nedstängning, uppsägning av personal och överlämning av verksamhet gick till, och beskriver den allmänna situationen i Afghanistan. Den be-

rättar också hur arbetet i Sverige med att skapa engagemang för Afghanistans folk fortsatte, både bland lokalföreningar och på kansliet i Stockholm.

SJUKVÅRDEN LÄMNADES över till lokala organisationer. Hela eller delar av andra program och projekt har lämnats eller håller på att lämnas över till partnerorganisationer, med finansiering från SAK. Det största programmet av dem är det för personer med funktionsnedsättning, vilket lämnades över till norska Afghanistankommittén. Under hösten återinvigdes re-

habiliteringscenter i fem provinser, med upptagningsområde i 14 provinser. Programmet omfattar bland annat fysioterapi, ortopediska tjänster och förberedande utbildning av barn med funktionsnedsättning.

Ett annat mål för programmet är att skapa möjligheter för personer med funktionsnedsättning att försörja sig, genom bland annat yrkesutbildningar och spar- och låneföreningar. Sent under hösten kunde NAC ta över den delen.

Rapporten kan läsas på sak.se. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

62

aktiviteter genomfördes av SAKs lokalföreningar 2024

Sedan verksamheten för personer med funktionsnedsättning återupptogs i augusti 2024 har bland annat:

1353

barn fått förberedande utbildning, varav 570 flickor

233

barn fått hemundervisning, varav 115 flickor

9903

personer fått fysioterapi på centren, varav 44 procent kvinnor

Kvinnor utmanar restriktioner

Afghanska kvinnor är inga offer som väntar på att någon utifrån ska komma och rädda dem. Men de behöver omvärldens stöd. Det var huvudbudskapet när Annette Lyth, chef för Unamas fältkontor i Kabul, gästade SAK för att berätta hur kvinnorna utmanar de restriktioner talibanerna infört.

Sedan Annette Lyth kom till Kabul för två år sedan har hon besökt så många olika mötesplatser för kvinnor som hon kunnat. Det har exempelvis varit utbildningscenter, parker för kvinnor och barn, syateljéer, en kvinnoägd restaurang, och en matffa-

brik med 750 kvinnliga anställda. Fabriken etablerades av en före detta lärare som såg hur dåligt hennes tonåriga studenter mådde av att inte ha något att göra när skolorna för flickor över årskurs sex stängts.

ANNETTE LYTH berättade också om hur kvinnor, direkt eller genom allianser med män, förhandlat med talibaner för att få licenser för att öppna affärer, eller för att förhindra tvångsäktenskap.

– Afghanska kvinnor har en enorm styrka, en enorm resiliens. De kan ändra sitt samhälle själva, om de får vårt stöd. ●

CAJSA WIKSTRÖM

Annette Lyth på ett seminarium på SAKs kansli.

FOTO: NICLAS ERICSSON

Ortopedyrket – en väg till

Shahla har arbetat som ortopedtekniker i snart 25 år. Hon är stolt över att hon kan försörja sin familj och samtidigt hjälpa kvinnor att känna hopp.

– Kvinnor i Afghanistan står inför många utmaningar. Att lära mig yrket öppnade ett fönster för mig, det gav mig hopp, självständighet och ett syfte, berättar Shahla.

TEXT OCH FOTO: **JAWAD NABIZADA**,
KOMMUNIKATÖR PÅ NAC

Shahla arbetar på norska Afghanistan-kommitténs (NAC:s) rehabiliteringscenter i Mazar-e Sharif. NAC tog över centret i höstas, med finansiering från SAK, efter att SAK tvingats lämna Afghanistan.

– Det som fick mig att vilja bli ortopedtekniker var mitt personliga intresse för yrket och min djupa förståelse för mitt samhälles behov, speciellt när det gäller personer med funktionsnedsättning.

– De flesta av mina klienter är människor som varit isolerade i sina hem och saknat möjlighet att röra sig, på grund av sin funktionsnedsättning. När de får tillgång till ortopediska hjälpmedel och fysioterapi kan de röra sig i samhället, engagera sig i sociala aktiviteter, fortsätta sin utbildning och till och med börja arbeta.

Som kvinnlig ortopedtekniker kan hon erbjuda kvinnorna en trygg miljö.

– Kvinnorna känner förtroende att dela sina bekymmer med mig, och de samarbetar genom hela processen. Utifrån deras behov utformar jag proteser och ortopediska hjälpmedel.

SAMIRA, 28 ÅR, är en av Shahlas klienter. Samiras funktionsnedsättning är orsakad av polio. Hon har fått fysioterapi och ortopediska hjälpmedel i 26 år från centret. Under det år då centret tvingades hålla stängt skadades hennes hjälpmedel och hon fick svårigheter att röra sig.

– Jag är väldigt glad att centret öppnat igen. Om de här tjänsterna inte längre skulle finnas tillgängliga skulle det vara extremt svårt för mig att fortsätta leva ett vanligt liv. Det var tack vare de ortopedis-

Shahla tar fram ett stöd till Samiras ben så att hon kan gå utan problem. Samira fick polio när hon var ett litet barn.

ka hjälpmedlen och fysioterapin som jag kunde gå klart skolan.

För närvarande har varken hon eller hennes man arbete. Hennes och mannens föräldrar hjälper dem med försörjningen.

– Jag drömmer om att bli läkare så att jag kan hjälpa andra inom det här området, säger hon.

ZAHRA ÄR 18 ÅR och har rörelsesvårigheter på grund av cerebral pares. Hon är delvis förlamad. Den här dagen gör Shahla en handskena åt henne. Zahra har fått hjälp

både med fysioterapi och med ortopediska hjälpmedel på centret.

– Det hjälper mig att fungera bättre, det stärker mina muskler och förebygger att mitt tillstånd förvärras.

Hennes familjs ekonomiska situation är dålig. Den var bättre förut, då hennes pappa arbetade i en kolgruva, men nu är han arbetslös. Själv kunde hon bara studera upp till sjätte klass, men hon har samma dröm som Samira:

– Jag drömmer om att kunna fortsätta min utbildning och bli läkare.

självständighet

Den här dagen är Zahra är på rehabiliteringscentret i Mazar-e Sharif för att prova ut en handskena.

Jobbet som ortopedtekniker innebär att Shahla producerar olika sorters ortopediska hjälpmedel och proteser.

” De flesta av mina klienter är människor som varit isolerade i sina hem och saknat möjlighet att röra sig.

Shahla

Shahlas dröm är att alla unga människor ska kunna utbilda sig.

– Om kvinnor hade friheten att tala

fritt, studera och arbeta skulle de kunna bidra till en meningsfull förändring för sina familjer och vårt samhälle, säger hon.

NU HAR MÅNGA av möjligheterna tagits ifrån dem, men Shahla understryker att kvinnorna får kämpa på med den kunskap och erfarenhet de har för att ändå försöka skapa positiva förändringar.

Utän det stödet från familjen hade hon inte kunnat yrkesarbeta utanför hemmet, berättar hon.

STÖRSTA PROGRAMMET

Programmet för personer med funktionsnedsättning är det största i sitt slag i Afghanistan. Det täcker 14 provinser. Programmet innefattar fysioterapi, ortopediska verkstäder, yrkesutbildningar och förberedande utbildning för barn.

Lokala myndigheter tvingade SAK att stänga flera ortopediska verkstäder redan 2023. Under hösten 2024 tog norska Afghankommittén, NAC, över hela programmet, med finansiering från SAK. När den ortopediska verkstaden i Mazar-e Sharif öppnades igen hade den varit stängd omkring ett år.

Sedan tredje kvartalet 2024 har kvinnor, män, flickor och pojkar åter kunnat få sjukgymnastik och ortopediska tjänster och redskap som proteser, rullstolar, behandlingar för klumpfot och hemterapi.

Personer med funktionsnedsättning hör till SAKs prioriterade målgrupper. Målet är att de ska kunna leva ett självständigt liv och bli en del av samhället. De är bland de mest utsatta och marginaliserade i samhället. ●

4 415

personer med funktionsnedsättning, varav 34 procent kvinnor, fick under 2024 stöd med ortopediska hjälpmedel och proteser.

Om inte familjen tillåter det kan kvinnor oftast inte lämna sina hem, förklarar hon.

Shahla försörjer elva personer med sin lön. Hennes man och hennes två vuxna barn är arbetslösa. Men lika viktigt är att hon genom sitt arbete kan hjälpa sitt samhälles mest marginaliserade människor och ge dem möjlighet att bryta sig ur sin isolering.

– Att se de positiva förändringarna i mina klienters liv ger mig glädje och tillfredsställelse. ●

Stark energi trots frågetecknen

För drygt ett år sedan tvingades vi stänga ner verksamheten i Afghanistan, efter över 40 års verksamhet i landet.

Samtal inleddes med andra organisationer för att sondera om de kunde ta över och fortsätta med SAKs viktiga program. Det var med mycket sorg som denna nya period i vår historia inleddes. Men vid årsmötet 2024 var stämningen tydlig; Vi ger inte upp. Vårt årsmötesuttalande var enkelt och rakt: ”Glöm inte Afghanistans folk”.

Styrelseledamöter och generalsekreterare har under våren deltagit på lokalföreningarnas årsmöten och i samtal svarat på de många frågor som finns om hur verksamheten nu ska bedrivas, hur vi kan stödja verksamhet i Afghanistan och hur framtida finansiering kan ske, inte minst med tanke på de stora förändringarna i både det svenska biståndet och internationellt.

TROTS DE MÅNGA frågetecknen som finns upplever jag en tydlig energi bland både lokalföreningar och personal att vi kan klara av detta. Vi kan nå ut och vi drivs av samma värden och engagemang

” Vi drivs av samma värden och engagemang för Afghanistan som vi alltid haft.

för Afghanistan som vi alltid haft. Nu fokuserar vi på att stärka medlemsrörelsen, som är grunden i arbetet för att Afghanistan och situationen för kvinnor, flickor och allas rättigheter inte glöms bort.

SAMTIDIGT HAR det skett förändringar på kansliet och i styrelsen, med minskad personalstyrka och minskat antal ledamöter. Vi tackar av vår mångåriga generalsekreterare Andreas Stefansson och välkomnar Kajsa Johansson som ny generalsekreterare. Tillsammans

fortsätter vi verka för att SAK och Afghanistan ska synas och höras mer i utåtriktad verksamhet under kommande år. Det kan vi enbart göra tillsammans med starkt engagerade medlemmar.

Jag ser personligen fram emot det kommande årets arbete tillsammans med er alla. ●

Margareta Wahlström

MARGARETA WAHLSTRÖM
ORDFÖRANDE, SAK

FOTO: NICLAS ERICSSON

Manifestationer och seminarier kring kvinnodagen

Inför och under Internationella kvinnodagen uppmärksammade SAKs lokalföreningar och kansli situationen för kvinnor i Afghanistan med föreläsningar, seminarier och manifestationer.

Afghanistan är troligen det land i världen där det är allra svårast att leva som kvinna. Budskapen under veckan var att inte glömma Afghanistans kvinnor och att engagera sig för kvinnornas rätt till utbildning, frihet och hälsa.

Veckan inleddes på SAKs kansli med ett seminarium om mödravården i Afghanistan. Deltagarna beskrev ett katastrofalt läge, men lyfte också lösningar och den kraft som finns hos de afghanska barnmorskorna att praktiskt arbeta för kvinnors rätt till hälsa och till sina kroppar. Seminariet besöktes både av medlemmar och av kolleger från branschen.

SAKS LOKALFÖRENING I SKÅNE hade tillsammans med Utrikespolitiska föreningen

Lokalföreningen i Skövde/Skaraborg uppmärksammade de afghanska kvinnornas rättigheter. FOTO: EVA KELLSTRÖM FROSTE

i Malmö bjudit in Cajsja Wikström, presssekreterare och policyrådgivare, som föreläste om kvinnor i Afghanistan, bortom rubrikerna.

På själva dagen, den 8 mars, deltog lo-

kalföreningen i **SKÖVDE/SKARABORG** i en manifestation i Skövde för demokrati och mänskliga rättigheter tillsammans med flera andra organisationer. Därefter samlades organisationerna i Skövde kulturhus med informationsbord. Representanter för SAK sjöng och höll kortare tal. Dagen avslutades med att Eva Kellström Froste, redaktör på SAK, berättade om hur kvinnors situation förändrats sedan talibanerna tog makten. Samtidig visades SAKs nya utställning ”Styrka i motvind. Kvinnors liv i Afghanistan.”

SAKS LOKALFÖRENING I STOCKHOLM var medarrangörer till en manifestation på temat ”Be the Voice of Afghan Women – Performative protest for Afghan’s Women’s Rights”, med sång, tal och uppträdande.

SAKs lokalförening i **SKÅNE** arrangerade i samarbete med Kristianstads FN-förening en föreläsning på temat ”Kvinnors och flickors rättigheter i Afghanistan; dåtid, nutid och framtid”. ●

Årsmötet röstade om talibanstyret ska benämnas de facto-styret eller den afghanska regimen i årsmötesut-talandet. Det blev "de facto-styret".

Peder Jonsson gav en gåva från medlemmarna till Andreas Stefansson.

FOTO: NICLAS ERICSSON

Finansiering i fokus när SAK blickar framåt

Ett hundratal medlemmar samlades när SAK höll sitt årsmöte i Uddevalla den 23-25 maj. Helgen präglades av diskussioner om organisationens framtid, där frågan om finansiering lyftes som avgörande för SAKs fortsatta arbete.

Under inledande gruppdiskussioner fick medlemmarna prata om SAKs roll på sikt och hur organisationen kan stärkas som folkrörelse. Kulturens roll för att nå fler lyftes, liksom vikten av att engagera nya målgrupper.

Generalsekreterare Kajsa Johansson redogjorde för den omställning som pågår inom organisationen och behovet av att hitta nya vägar framåt för att stötta det afghanska folket. Under årsmötet antogs också ett nytt årsmötesuttalande där medlemmarna kräver att Sverige står upp för det afghanska folket efter att stora delar av

det internationella biståndet kapas. USA:s bistånd har i princip helt dragits in. Förra året stod det för över 40 procent av biståndet till Afghanistan. Därmed uteblir stora delar av det humanitära stödet.

TIDIGARE GENERALSEKRETERARE Andreas Stefansson tackades av efter åtta år som generalsekreterare och 25 år efter att ha börjat sin första tjänst inom organisationen. Han beskrev det senaste året som det tyngsta hittills, men betonade även den värme och solidaritet han har fått uppleva genom åren, stoltheten över det SAK har åstadkommit, och hopp inför framtiden.

– Vi har er, medlemmar, ett kompetent kansli, en ny strategi, nya partnerskap på gång och en frisk fläkt i Kajsa. Stort tack för att jag har fått vara med på resan hit-tills och lycka till på resan framåt, sade Andreas Stefansson. ●

MIE LAINIO MAEDA

Duo prisas för sitt inspirerande engagemang

Årets Solidaritetspris tilldelas Maria Aschenbrenner och Kristina Johnsson för deras långvariga och inspirerande engagemang.

Maria Aschenbrenner har sedan 2008 protokollfört 16 årsmöten och beskrivs som en ovärderlig kraft inom organisationens ideella arbete. Kristina Johnsson har på eget initiativ och med stor kreativitet samlat in tusentals kronor till SAKs verksamhet genom roliga, enkla och kreativa metoder, enligt motivationen till priset.

Kristina Johnsson och Maria Aschenbrenner tillsammans med Johan Schaar från styrelsen.

FOTO: NICLAS ERICSSON

Vad är viktigast att SAK fokuserar på nu?

FATIMA GHORBANI,
ordförande SAK
Uppsala:

– Jag tycker att SAKs viktiga fokus just nu borde vara att fortsätta arbeta för kvinnors och flickors rätt till utbildning och sjukvård. I dagens Afghanistan är dessa rättigheter kraftigt begränsade, och det är avgörande att en organisation som SAK står upp för mänskliga rättigheter och hjälper de mest utsatta.

TOMAS NIKLASSON,
medlem i SAK
Skåne och
tidigare EU:s
sändebud för
Afghanistan:

– Att, baserat på kunskap och 45 års erfarenhet, leda opinionsbildningen i Sverige kring Afghanistan. Att visa på konkreta möjligheter att förbättra situationen för afghaner – med särskilt fokus på kvinnor, barn och ungdomar – genom dialog och nya former av engagemang.

INGER ANDERSSON VON ROSEN,
medlem i SAK
Stockholm och
tidigare SAK-
anställd i Afgha-
nistan:

– Visa fortsatt solidaritet med det afghanska folket. SAK har också unika erfarenheter av att bygga upp verksamhet och skapa hopp i en så kallad "complex emergency", komplex nödsituation. Det är nödvändigt att all denna kunskap och erfarenhet dokumenteras.

TEXT OCH FOTO:
MIE LAINIO MAEDA

”Jag har alltid varit intresserad av hur andra har det”

Solidaritet och nyfikenhet ledde till livslångt engagemang. **Thomas Magnusson**, ordförande i lokalföreningen i Skövde/Skaraborg, har engagerat sig lokalt för Afghanistan sedan 1980-talet.

Hur började ditt engagemang?

– Jag har alltid varit intresserad av hur andra människor har det, under vilka förutsättningar de lever, och så hade jag svårt att acceptera att stormakter kunde bestämma över andra länder. Så jag var med på de tidiga demonstrationerna mot Sovjets invasion.

Vad gör att du fortsätter engagera dig?

– Det behövs ju, helt enkelt, som världen ser ut i dag. Solidaritet är viktigt. Och så är det ett väldigt intressant folk och ett land med en rik historia. Det finns många beröringspunkter med problemen som finns i världen. Vilka som har makt och inte, vilka som har förutsättningar och vilka som inte har det.

– Afghanistan har fått stå ut med mycket genom åren, men de kan inte ge upp och då blir det svårt för mig att ge upp. Afghanistan har varit i fokus men nu är det inte det längre, det känns viktigt att det inte glöms bort.

Är det någon särskild fråga som engagerar dig?

– Arbetet för personer med funktionsnedsättning ligger mig varmt om hjärtat, på grund av mitt jobb som undersköterska. Det är inte lätt för personer med funktionsnedsättning ens i Sverige. Jag blev imponerad av det arbete som SAK gjort i

FOTO: EVA KELLSTRÖM FROSTE

Thomas Magnusson fortsätter engagera sig för Afghanistan. ”Afghanerna har varit med om så mycket och kan inte ge upp, då kan jag heller inte göra det”, säger han.

Afghanistan. Annars har mycket av arbetet i vår lokalförening handlat om flickors och kvinnors situation.

Hur då?

– Många i den tidiga styrelsen för lokalföreningen arbetade på Helenaskolan i Skövde. Lärarna där bestämde att de skulle fokusera på Afghanistan i samband med Operation Dagsverke. Under flera år hade vi en vänskola. Lärare härifrån hälsade på

där, och tvärtom. Eleverna bytte teckningar med varandra.

Hur är det nu för lokalföreningen?

– Vi försöker hitta vägar att nå ut. Vi har alltid samarbetat med andra, det har ett mervärde. Vi visar utställningar, ordnar föreläsningar och bokcirkel. Jag hoppas att vi kan erbjuda aktiviteter som får afghaner i Sverige att känna sig delaktiga. ●

EVA KELLSTRÖM FROSTE

THOMAS TRE TIPS FÖR ATT NÅ FLER

1 SAMARBETE Samarbete med andra organisationer gör det lättare att nå fler, både dem som är engagerade där och de människor som besöker aktiviteterna. Jag försöker uppdatera våra samarbetspartners om det senaste och ser till att alla får Afghanistan-nytt.

2 LOKAL MEDIA När man är aktiv på en mindre ort är det enklare att nå ut genom lokal media. Det gäller att erbjuda intervjuer i förväg, de har till exempel ofta inte bemanning under kvällar och helger då våra aktiviteter brukar äga rum.

3 BIBLIOTEK De uppskattar att visa utställningar och att samarbeta kring bokcirkel. Där får vi chansen att träffa människor som inte är medlemmar, jag delar ut Afghanistan-nytt och berättar om SAK.

PÅ GÅNG

MARKNAD

19/6 Lokalföreningen i Skåne deltar på Lövmarknaden, en hantverksmarknad med anor från förra sekelskiftet. Medlemmarna kommer att sälja saffran, informera om läget i Afghanistan och värva nya medlemmar.

TID: 8–20.

PLATS: Amiralitetsparken, Karlskrona.

ALMEDALEN

24/6 SAK och Rescue anordnar seminarium: Humanitär eller militär makt? Sverigebildens i geopolitikens paradigmskifte

TID: 13–13.45.

PLATS: Adelsgatan 39/ Folkets Bio Betty, Visby.

UTSTÄLLNING

2–22/9

”Styrka i motvind – Kvinnors liv i Afghanistan” visas.

PLATS: Öppna Galleriet i Skövde Kulturhus entré.

ARR: SAKs lokalförening i Skövde/Skaraborg.

MANIFESTATION

6/9 SAKs lokalförening i Skåne

medverkar på Barnvagnsmarschen med bland andra RFSU. Temat är antirasism.

PLATS: Malmö.

FRISKVÅRDENS DAG

7/9 Lokalföreningen i Skövde deltar på Friskvårdens Dag.

PLATS: Billings fritidsområde i Skövde.

VÄRLDENS BARN

4/10 SAK Skåne är en av flera

organisationer i Lund som presenterar sitt engagemang och deltar i Världens Barns kampanj 2025.

PLATS: Botulfshörnan i Stadshallen i Lund.

UTSTÄLLNING

4–30/10

Fotoutställningen ”Styrka i motvind – kvinnors liv i Afghanistan” visas. Evenemanget är ett samarbete mellan SAK Skåne, biblioteket och Afghanska Kulturföreningen i Landskrona med vernissage den 4 oktober.

PLATS: Landskrona Stadsbibliotek.

SAKs lokalföreningar

- 1 DALARNA** Maria Holzmann
dalarna_1@sakforening.se
- 2 GÖTEBORG** Abdul Toryalay
goteborg@sakforening.se
- 3 SKÅNE** Inger Blennow
skane@sakforening.se
- 4 SKÖVDE/SKARABORG** Thomas Magnusson
skovdeskaraborg@sakforening.se
- 5 STOCKHOLM** Per Olov Henricson
stockholm@sakforening.se
- 6 SUNDSVALL** Åke Johansson
sundsvall@sakforening.se
- 7 SÖDERTÄLJE** Hasse Hansson
sodertalje@sakforening.se
- 8 UPPSALA** Fatima Ghorbani
 uppsala@sakforening.se
- 9 VÄNERSBORG** Lennart Olsson
vanersborg@sakforening.se
- JÄMSTÄLLDHETS-NÄTVERK** Laura Lindholm
laura.lindholm@sak.se

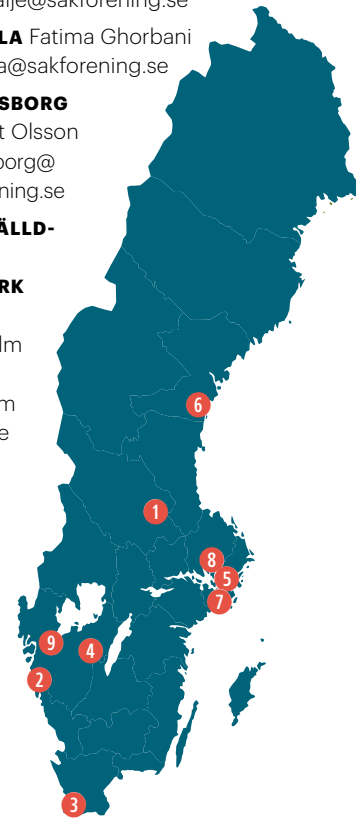

FOTO: REBEKAH KREBS

Paneldeltagarna Pierre Shori, Elham Kohistani, Katarina Tolgfors, Margareta Wahlström och Ehsanullah Zahir och moderatören David Isaksson.

Fullsatt vid samtal om svenska insatser

Det blev fullsatt med råge när SAKs lokalförening i **STOCKHOLM** bjöd in till frukostsamtal i april. Deltagarna i panelen kommenterade slutsatserna i den parlamentariska utredning som utvärderade det svenska militära

och civila engagemanget i Afghanistan 2001–2021.

Seminarier ”Vad kan vi lära av 20 år i Afghanistan?” arrangerades i samarbete med Global Bar Magazine.

Deltagarna lyfte bland annat fram de oklara målen för

den svenska, och internationella, insatsen samt bristen på lokal förankring och på kunskap om den kulturella kontexten. En lärdom som lyftes var att inte blanda utvecklingsbistånd med militära insatser.

Uppskattade boksamtal

Lokalföreningen i **SKÖVDE/SKARABORG** satsar på bokcirkel och boksamtal som ett sätt att diskutera frågor kring Afghanistan och SAK, och nå ut till nya målgrupper. Bokcirkelna arrangeras ofta i samarbete med ett bibliotek. I våras träffades åtta personer på biblioteket i Mariestad för att diskutera boken *Silkesbadet*. I Skara läser en grupp boken *Analfabet* (bilden).

Ylva Blomberg, Thomas Magnusson, Eva Jacobson, Britt-Marie Klang och Gunilla Larsson.

FOTO: PER ERIK LARSSON

SAKs bilder på bibblan

SAKs fotoutställning ”Styrka i motvind – Kvinnors liv i Afghanistan” har visats på bibliotek i Skaraborg under våren, i samarbete med SAKs lokalförening i **SKÖVDE/SKARABORG**, och har varit välbesökt. En kort visning gjordes på Kulturhuset i Skövde den 8 mars. Därefter har utställningen visats under några veckor på biblioteket i Skara, och under maj månad visades den på stadsbiblioteket i Mariestad.

BLI MÅNADSGIVARE!

Erfanullah, 7 år, kan spela cricket tack vare fotproteser och rehabilitering. Bilden från januari 2024 är ett exempel från en del av den verksamhet som norska Afghanistankommittén tog över från SAK under hösten 2024.

FOTO: ISLAMUDDIN FARZAD

Som månadsgivare är du med och hjälper oss framåt i arbetet för de allra mest utsatta i Afghanistan: kvinnor, barn och personer med funktionsnedsättning. Du bidrar till ett långsiktigt stöd och dina månadsgåvor kommer att användas där de bäst behövs.

Dessutom får du som månadsgivare tidningen Afghanistan-nytt i brevlådan fyra gånger per år.

Bli månadsgivare redan idag på sak.se

Tack för ditt engagemang!